

ارزشیابی وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در پایه های اول و دوم مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی

دکتر محمد اسماعیل افضل پور^۱، محمود زونگ^۲، دکتر جعفر خوشبختی^۳

(۱) استادیار دانشگاه بیرجند، (۲) کارشناس آموزشی و پژوهشی جوامع شهری

چکیده

درس تربیت بدنی مدارس به منابع مالی، انسانی و برنامه ریزی دقیق نیاز دارد. شواهد موجود نشان می دهد که برنامه ریزی مطلوبی در زمینه اهداف کلی تربیت بدنی در آموزش و پرورش وجود ندارد. کمبود معلم ورزش، محدود بودن ساعت درس ورزش، کمبود کتاب های تخصصی و دانش معلمان و نبود تجهیزات و تاسیسات ورزشی کافی، از جمله عواملی هستند که تحقق اهداف درس تربیت بدنی را با مشکل مواجه کرده اند. برای رفع مشکل کمبود معلم ورزش، بهسازی برنامه استفاده از آموزگاران پایه های اول و دوم ابتدایی برای تدریس این درس و در کنار آن آموزش، توزیع کتاب های درسی، و به کارگیری رسانه های آموزشی ارائه شده است. تحقیق حاضر در پی شناخت میزان اثربخشی این برنامه و روشن کردن ضعفها و قوت های آن است. روش بررسی از نوع توصیفی - پیمایشی است. برای جمع آوری اطلاعات، دو نوع پرسشنامه بر سببهای عقیبای لیکرت (پنج گزینه ای) تنظیم شد. پایایی و روایی این پرسشنامه ها به ترتیب با روش آزمون آلفای گرونیباخ (ضریب ۰/۷۸) و نظرخواهی از افراد متخصص و معلمان ساکن سابقه ورزش و سفارش دهنده طرح (وزارت آموزش و پرورش) مورد تأیید قرار گرفت. برای نمونه گیری از سرشماری استفاده شد و ۱۰۲ معلم و ۵۹ مدیر مدارس ابتدایی به پرسشنامه ها پاسخ دادند. با استفاده از آمار توصیفی (درصدها) مشخص شد که کیفیت ارائه درس تربیت بدنی پایه های اول و دوم ابتدایی در استان خراسان جنوبی از دیدگاه معلمان تربیت بدنی (بیش از ۵۷ درصد پاسخ دهندگان) و مدیران (بیش از ۵۴ درصد پاسخ دهندگان) مطلوب است و رسانه های آموزشی (وسایلی که برای انتقال دانش و

آگاهی به دانش آموزان مورد استفاده قرار می گیرند، مانند کتاب و سی دی، از گارایی خوب (در حدود ۴۵ درصد پاسخ دهندگان) یا متوسطی (بیش از ۲۰ درصد پاسخ دهندگان) برخوردارند، اما توزیع رسانه های آموزشی از نظر حدود ۴۰ درصد پاسخ دهندگان مطلوب بوده و دسترسی به آن برای همه معلمان مقدور نیست. بیشتر مدیران (در حدود ۶۰ درصد) و متوسط معلمان (در حدود ۴۰ درصد) افزایش ساعات درس تربیت بدنی را ضروری دانسته اند. از مشکلات اساسی موجود، نبود تجهیزات و فضای ورزشی کافی، عدم پیگیری و نظارت قوی مسئولان تربیت بدنی و انجمن اولیا و مربیان در پیشبرد اهداف درس و عدم پیگیری لازم از طرف آنهاست. در کل، بر اساس درصد پاسخ مدیران و معلمان مدارس ابتدایی به سؤال های پرسشنامه ها، چنین استنباط می شود که برنامه ارائه شده برای پایه های اول و دوم ابتدایی، مطلوب به نظر می رسد، اما بازدهی بیشتر آن به تخصیص بودجه کافی، گسترش امکانات و پیگیری اولیا و مربیان بستگی دارد.

واژه های کلیدی: تربیت بدنی و ورزش، مدارس ابتدایی.

مقدمه

تربیت بدنی، فرایندی آموزشی است که در آن از فعالیت جسمانی به عنوان راهی برای کمک به دانش آموزان به منظور کسب مهارت، آمادگی، دانش و نگرش مثبت در راستای رشد مطلوب، کسب سلامت عمومی و به حداکثر رساندن فرصت ها برای اجرای فعالیت های بدنی استفاده می شود (۲۴، ۲۶، ۲۸). فریمن^۱ (۱۹۸۸) معتقد است که اهداف تربیت بدنی در راستای اهداف عمومی آموزش و پرورش است و توسعه و شکوفایی جسمی، ذهنی و عاطفی دانش آموزان را در برمی گیرد (۲۲). به عبارت دیگر، تربیت بدنی بخش مهمی از تعلیم و تربیت به حساب می آید و نقشی حیاتی در تحقق اهداف عمومی آموزش و پرورش و تربیت نسلی آگاه و بانشاط دارد. سازمان آموزش و پرورش که متولی تعلیم و تربیت افراد، به ویژه نونهالان، نوجوانان و جوانان است، مسئولیت تأمین سلامت جسم و روح آنان را از راه توسعه برنامه های تربیت بدنی در مدارس نیز برعهده دارد. از این رو، گسترش برنامه های تربیت بدنی در مدارس از نیازهای اساسی تعلیم و تربیت بوده و لزوم استمرار آن در همه مقاطع تحصیلی انکارناپذیر است (۱۷).

تأمین سلامت جسمی و توجه به بهداشت فردی (به ویژه در دوره ابتدایی) از اهداف تربیتی آموزش و پرورش به شمار می رود. از این رو، بازی های پرورشی و آموزشی اصول سلامت، بیشترین حجم از محتوای درس تربیت بدنی بیشتر کشورهای دنیا را به خود اختصاص می دهد (۱). نشان داده شده است که برنامه های تربیت بدنی وابسته به تندرستی، که با شدت متوسط تا زیاد اجرا می شوند، در گسترش فعالیت های بدنی در سطح کلاس های درس تربیت بدنی مدارس نقش مثبت و ارزنده ای دارند (۲۵). با این حال، بعضی از تحقیقات نشان از آن دارد که در برخی مناطق، ورزش قهرمانی به اولویت نخست محتوای درس تربیت بدنی مدارس تبدیل شده است (۱). برای مثال در بسیاری از شهرهای استرالیا، به پرورش ورزشکاران نخبه برای شرکت در مسابقات بین مدرسه های بسیار تأکید می شود (۲۳). این واقعیت ها دان بر آن است که در تدوین برنامه های درس تربیت بدنی مدارس علاوه بر جنبه های تربیتی، به جنبه های قهرمانی نیز توجه می شود و کارکردهای مختلفی از این درس مد نظر برنامه ریزان و دست اندرکاران می باشد. مفهوم عبارات های بالا این است که با توجه به کارکردها و نقش های مختلفی که از درس تربیت بدنی مدارس تصور است، برنامه ریزی دقیق و تدوین برنامه درسی مناسب برای آن از یک سو و اتخاذ تدابیر لازم برای دستیابی به اهداف تعیین شده از دیگر سو، بسیار حیاتی و مهم است.

روشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

با وجود واقعیت های یادشده، باید پذیریم که گسترش برنامه های تربیت بدنی در مدارس کشور به امکانات مالی و انسانی مطلوب و برنامه ریزی دقیق و اصولی نیاز دارد. اما شواهد موجود نشان از عدم برنامه ریزی مطلوب در زمینه اصول و اهداف کلی تربیت بدنی در آموزش و پرورش (۷)، کمبود معلم ورزش به ویژه در مدارس ابتدایی، محدود بودن ساعت درس ورزش (۱۳)، کمبود کتاب های علمی و دشواری دسترسی به آنها (۵، ۸، ۹، ۱۱، ۱۳)، عدم تخصص کافی و کمبود دانش و آگاهی معلمان در زمینه تربیت بدنی (۲، ۷، ۱۰، ۱۷)، کمبود تجهیزات، وسایل و مکان های ورزشی کافی و استاندارد (۴، ۵، ۶، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۷) و ضعف مدیریت یا عدم همکاری مدیران (۱۷، ۱۸) طی سال های گذشته است. به علاوه، مدیریت، نظارت و کنترل مستمر بر آموزش از طرف مسئولان تربیت بدنی و ارزشیابی عملکرد معلمان تربیت بدنی و جلب حمایت والدین، نیز از عوامل مهم دستیابی به اهداف آموزشی است (۲۰، ۲۱، ۲۷). اعتقاد بر آن است که جلب توجه، نظارت و مشارکت مدیران و انجمن اولیا و مربیان در تهیه رسانه های آموزشی درس تربیت بدنی و تقویت امکانات ورزشی مدارس کشور، به تحول چشمگیری در برنامه های انجامه (۱۳، ۱۷)، برگزاری دوره ها و کارگاه های آموزشی برای

مدیران و انجمن اولیا و مربیان (۷) را نیز می‌توان به این موارد افزود. درس تربیت بدنی مانند دیگر برنامه‌های آموزشی اهدافی را دنبال می‌کند که چارچوب برنامه درسی هر دوره تحصیلی را تشکیل می‌دهد. در زمینه درس تربیت بدنی از سال ۱۳۰۶ تا به امروز، قوانینی توسط مسئولان و مراجع دارای صلاحیت به تصویب رسیده است که متأسفانه به علت‌های مختلف، از جمله نبود برنامه مناسب (۶) و عدم کنترل به موقع و نظارت دقیق (۶، ۱۲)، به‌طور مطلوب اجرا نشده یا اصولاً به مرحله اجراء در نیامده است.

با توجه به نگرش مثبت مسئولان به این درس و به‌منظور رفع مشکل کمبود معلم ورزش، به تازگی تدوین برنامه ویژه درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم ابتدایی به مرحله اجرای سراسری گذاشته شده است. بر مبنای این برنامه، ضمن آموزش آموزگاران پایه‌های اول و دوم مدارس ابتدایی و تدارک کمبودها برای ارائه بهتر درس تربیت بدنی، سعی بر آن است که خود این معلمان تدریس درس تربیت بدنی را نیز بر عهده بگیرند. حال این سؤال پیش می‌آید که آیا وظیفه برنامه‌نویسان و برنامه‌ریزان خاتمه یافته است یا اینکه فعالیت آنان وارد مرحله‌ای مهم‌تر شده است؟ بر پایه تجربیات، بررسی و تفحص در مورد اثر بخشی برنامه‌های جدید و پیدا کردن ضعف‌ها و قوت‌های آنها به‌طور قطع در تکامل برنامه و رفع نواقص و اشکالات احتمالی آن کارساز خواهد بود. از این رو، اساس تحقیق حاضر بر این استوار است که موفقیت طرح یادشده، نیازمند فرایند کنترل مستمر آموزش، تعیین حد اثربخشی برنامه، نظارت، سازماندهی و هدایت فعالیت‌ها تا رسیدن به اهداف و در نهایت اصلاح اشتباهات احتمالی است. بنابراین تحقیق حاضر، به دنبال یافتن پاسخ این پرسش است که کیفیت آموزش، کیفیت رسانه‌های آموزشی، نحوه توزیع و قابلیت دسترسی به رسانه‌ها، توانایی‌های جسمانی و علمی معلمان تربیت بدنی، حد شناخت و همکاری مدیران و توانایی‌های مدیریتی آنان، وسعت قضا و مکان‌های ورزشی مدارس ابتدایی، ضرورت افزایش ساعت درس تربیت بدنی، توجه انجمن اولیا و مربیان و مسئولان به تأمین تجهیزات و وسایل ورزشی و اجرای درس تربیت بدنی در پایه‌های اول و دوم مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی چگونه است و مهم‌ترین موانع و عوامل اثرگذار بر اجرای مطلوب درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم ابتدایی کدام‌اند؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های توصیفی - پیمایشی است که به شکل میدانی انجام گرفته است. برای جمع‌آوری اطلاعات، دو نوع پرسشنامه محقق‌ساخته که بر اساس اهداف اصلی طرح و مضامین مقیاس لیکرت (۵ گزینه‌ای) فراهم شده، به کار رفته. پایایی و روایی این پرسشنامه‌ها به ترتیب با دو روش آزمون آلفای کرونباخ (ضریب ۰/۷۲۸) و نظرخواهی از افراد متخصص و مربیان با سابقه ورزش و سفارش‌دهنده طرح (مازمان آموزش و پرورش) مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش کلیه معلمان تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم در مجموع ۴۸۰ نفر) و مدیران مدارس ابتدایی (در مجموع ۲۷۰ نفر) استان خراسان جنوبی بودند. پس از توزیع پرسشنامه‌ها بین همه افراد جامعه آماری، ۱۰۲ معلم و ۵۹ مدیر داوطلبانه به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. از بین شرکت‌کنندگان، ۸۲ مرد و ۲۹ نفر زن بودند. تجزیه و تحلیل و بیان یافته‌های این پژوهش با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی ساده، میانگین و درصد) انجام گرفت. به منظور خلاصه کردن پاسخ شرکت‌کنندگان و رویت کردن وضعیت (مطلوب یا نامطلوب بودن) درس تربیت بدنی در مدارس، دو گزینه قبل از متوسط (بسیار خوب و خوب) را مطلوب و دو گزینه بعد از متوسط (ضعیف یا بسیار ضعیف) را نامطلوب منظور کردیم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

نتایج پژوهش

بر اساس اطلاعات به دست آمده، از نظر ۵۳/۲۰ درصد مدیران و ۵۸/۳۲ درصد معلمان تربیت بدنی، درس تربیت بدنی پایه اول ابتدایی مطلوب، و به نظر حدود ۱۵ درصد آنان، نامطلوب است. علاوه بر این، ۵۵/۳ درصد مدیران و ۵۷/۳۵ درصد معلمان اجرای درس تربیت بدنی در پایه دوم ابتدایی را نیز مطلوب می‌دانند، در حالی که به ترتیب ۱۶ درصد مدیران و ۱۷/۶ درصد معلمان کیفیت آن را نامطلوب قلمداد کردند (جدول ۱). بررسی کارایی رسانه آموزشی (درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم ابتدایی) نشان می‌دهد که از نظر ۴۵/۶۰ درصد مدیران و معلمان، رسانه آموزشی پایه اول ابتدایی از کارایی مطلوب برخوردار است، اما ۳۳/۴۰ درصد مدیران و ۲۸ درصد معلمان معتقدند که کارایی آن نامطلوب است. در همین زمینه به ترتیب ۴۴/۶۰ درصد و ۴۴/۸۰ درصد مدیران و معلمان کارایی رسانه

آموزشی پایه دوم ابتدایی را مطلوب می‌دانند، در حالی که ۳۲ درصد مدیران و ۲۳/۸۰ درصد معلمان، کارایی آن نامطلوب است (جدول ۱).

جدول ۱. ارزشیابی وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در پایه‌های اول و دوم مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی

ردیف	عوامل ارزشیابی شده	گروه‌ها	پایه‌های تحصیلی	تعداد (N)	فراوانی درصدی		
					مطلوب	متوسط	نامطلوب
۱	کیفیت اجرای درس	مدیران	اول	۵۹	۵۴/۴۰	۳۰	۱۵/۱۶۰
			دوم	۵۹	۵۵/۳۰	۱۶	
		معلمان	اول	۱۰۲	۵۸/۳۲	۲۷/۷۷	۱۳/۸۸
			دوم	۱۰۲	۵۷/۳۵	۲۵	۱۷/۱۶۰
۲	کارایی رسانه آموزشی	مدیران	اول	۵۹	۴۵/۱۶۰	۲۱	۳۳/۴۰
			دوم	۵۹	۴۴/۱۶۰	۲۲	
		معلمان	اول	۱۰۲	۴۵/۱۶۰	۲۸	۲۶/۴۰
			دوم	۱۰۲	۴۴/۱۸۰	۳۱/۳۴	۲۳/۸۰
۳	توزیع و قابلیت دسترسی به رسانه آموزشی	مدیران	اول	۵۸	۳۰/۳۵	۱۳/۲۰	۴۶/۴۰
			دوم	۵۸	۳۲	۱۳/۲۰	۴۴/۱۶۰
		معلمان	اول	۱۰۲	۲۸/۳۰	۳۰	۴۱/۷۰
			دوم	۱۰۲	۳۷/۳۰	۲۸/۳۰	۳۴/۳۰
۴	وضعیت تجهیزات و وسایل ورزشی مدارس	مدیران	اول	۵۹	۴۰	۳۲/۷۰	۲۷/۲۰
			دوم	۵۹	۳۸/۵۰	۲۳	
		معلمان	اول	۱۰۱	۲۹	۳۷/۷۰	۲۳/۲۰
			دوم	۱۰۰	۴۰/۱۶۰	۳۲/۸۰	۲۶/۱۶۰
۵	وضعیت فضا و مکان‌های ورزشی مدارس	مدیران	اول	۵۷	۲۸/۵۰	۳۴	۳۷/۵۰
			دوم	۵۷	۲۹	۳۱	۴۰
		معلمان	اول	۱۰۲	۳۴/۳۰	۳۲/۸۰	۳۲/۸۰
			دوم	۱۰۲	۲۷/۷۰	۴۰	۳۲/۳۰

علاوه بر این، در حدود ۳۰/۳۵ درصد مدیران و ۲۸/۳۰ درصد معلمان نحوه توزیع و قابلیت دسترسی به رسانه آموزشی تربیت بدنی پایه اول ابتدایی را مطلوب و به ترتیب ۴۶/۴۰ و ۴۱/۷۰ درصد آنان نحوه توزیع و قابلیت دسترسی به آن را نامطلوب می دانند. در مورد پایه دوم ابتدایی، اطلاعات حاکی از آن است که از نظر ۳۲ درصد مدیران و ۳۷/۳۰ درصد معلمان، نحوه توزیع و قابلیت دسترسی به رسانه آموزشی پایه دوم مطلوب است، اما ۴۴/۴۰ درصد مدیران و ۳۴/۳۰ درصد معلمان آن را نامطلوب می دانند (جدول ۱). از نظر ۴۰ درصد مدیران و ۳۹ درصد معلمان، تجهیزات و وسایل ورزشی مدارس ابتدایی برای اجرای درس تربیت بدنی پایه اول مطلوب و از نظر ۲۷/۲۰ درصد مدیران و ۲۴/۲۰ درصد معلمان نامطلوب است. در مورد پایه دوم نیز به ترتیب ۳۸/۵۰ و ۴۰/۶۰ درصد مدیران و معلمان وضعیت تجهیزات و وسایل ورزشی را مطلوب می دانند، اما از نظر ۲۳ و ۲۶/۶ درصد آنان این وضعیت نامطلوب است (جدول ۱). دیگر نتایج دل بر آن است که وضعیت فضا و مکان‌های ورزشی برای درس تربیت بدنی پایه اول از نظر ۳۲/۸۰ درصد معلمان و ۳۷/۵۰ درصد مدیران، نامطلوب و تنها از نظر ۲۸/۵۰ درصد مدیران و ۳۴/۳۰ درصد معلمان مطلوب است. به علاوه، ۴۰ درصد مدیران و ۳۲/۳۰ درصد معلمان معتقدند که وضعیت فضا و مکان‌های ورزشی برای درس تربیت بدنی پایه دوم نامطلوب است و ۲۹ درصد مدیران و ۲۷/۷۰ درصد معلمان این وضعیت را مطلوب می دانند (جدول ۱).

جدول ۲. ارزشیابی معلمان درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم مدارس

ابتدایی استان خراسان جنوبی

ردیف	عوامل ارزشیابی شده	گروه‌ها	پایه‌های تحصیلی	تعداد (n)	فراوانی درصدی	
					مطلوب	نامطلوب
۱	مدیران	اول	اول	۵۶	۲۶/۱۵۰	۱۷/۳۰
		دوم	دوم	۵۶	۳۲/۷۰	۲۳
	معلمان	اول	اول	۹۹	۵۴/۲۲	۱۸/۷۰
		دوم	دوم	۹۹	۲۳/۸۰	۱۹/۲۰
۲	مدیران	اول	اول	۵۸	۳۸/۹۰	۲۴
		دوم	دوم	۵۸	۴۲/۳۰	۲۲/۱۰
	معلمان	اول	اول	۱۰۰	۲۷/۹۰	۳۲/۱۱
		دوم	دوم	۱۰۰	۱۷/۷۰	۱۷/۷۰

اطلاعات جدول ۲ نشان می‌دهد که ۳۷ درصد مدیران و ۵۹ درصد معلمان، توانایی جسمانی و تسلط معلمان تربیت بدنی پایه اول ابتدایی را مطلوب و به ترتیب ۲۴ و ۱۳/۱۱ درصد مدیران و معلمان، توانایی آنان را نامطلوب می‌دانند. در مورد پایه دوم، ۳۴/۶۰ درصد مدیران و ۶۴/۵۰ درصد معلمان، توانایی جسمانی و تسلط معلمان را مطلوب و ۲۳/۱۰ و ۱۷/۷۰ درصد مدیران و معلمان آن را نامطلوب می‌دانند. به علاوه، از نظر ۴۶ درصد مدیران و ۵۴/۲۳ درصد معلمان، تجربه و سابقه تدریس معلمان تربیت بدنی پایه اول در حد مطلوبی است؛ اما از نظر ۱۷/۳۰ درصد مدیران و ۱۸/۷۰ درصد معلمان تجربه و سابقه تدریس آنان نامطلوب است. ۴۴/۲۰ درصد مدیران و ۵۷ درصد معلمان، تجربه و سابقه تدریس معلمان تربیت بدنی پایه دوم را مطلوب و ۲۳ درصد مدیران و ۱۹/۲۰ درصد معلمان آن را نامطلوب می‌دانند (جدول ۲).

جدول ۳. ضرورت افزایش ساعت درس تربیت بدنی برای پایه‌های اول و دوم مدارس ابتدایی

گروه ها	پایه ها	تعداد (n)	فراوانی درصدی	
			بسیار زیاد و متوسط	کم و بسیار کم
مدیران	پایه اول	۵۹	۶۰	۲۰
	پایه دوم	۵۹	۵۷/۵۰	۲۲/۲۰
معلمان	پایه اول	۱۰۲	۴۴/۶۰	۱۳/۳۰
	پایه دوم	۱۰۲	۳۴/۸۰	۲۱/۲۰

بر اساس نتایج، ۶۰ درصد مدیران و ۴۴/۶۰ درصد معلمان افزایش ساعت درس تربیت بدنی برای پایه اول مدارس ابتدایی را ضروری؛ و تنها ۲۰ درصد مدیران و ۱۳/۳۰ درصد معلمان آن را غیر ضروری می‌دانند. در همین زمینه، ۵۷/۵۰ درصد مدیران و ۳۴/۸۰ درصد معلمان افزایش ساعت درس تربیت بدنی برای پایه دوم را نیز ضروری می‌دانند. در کل، درصد بیشتری از مدیران در مقایسه با معلمان با افزایش ساعت درس تربیت بدنی برای پایه‌های اول و دوم ابتدایی موافق هستند؛ هر چند اکثریت معلمان نیز ضرورت آن را در حد متوسط می‌دانند (جدول ۳).

جدول ۴. میزان همکاری، آشنایی و توانایی‌های مدیریتی مدیران، و میزان مشارکت، پیگیری و نظارت الجمن اولیا و مربیان و مسئولان تربیت بدنی در مورد درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم ابتدایی

ردیف	عوامل ارزشیابی شده	گروه هدف	تعداد (n)	فرآیندی درمندی	
				مطلوب	متوسط نامطلوب
۱	نحوه همکاری مدیران در اجرای درس تربیت بدنی	مدیران	۵۹	۷۴	۱۸۱۵۰
		معلمان	۱۰۲	۶۳۱۵	۱۱۱۲۰
۲	حد آشنایی مدیران با درس تربیت بدنی	مدیران	۵۸	۵۴۷۰	۳۰
		معلمان	۱۰۲	۶۶۳۰	۳۵۱۶۰
۳	توانایی‌های مدیریتی مدیران در پیشبرد اهداف درس تربیت بدنی	مدیران	۵۷	۶۸۸۵۰	۲۰/۳۰
		معلمان	۱۰۲	۷۵	۱۱
۴	توجه و مشارکت نجمن اولیا و مربیان در تامین تجهیزات و وسایل مورد نیاز	مدیران	۵۸	۱۱	۲۲۷۰
		معلمان	۱۰۲	۱۰	۲۷۱۷۰
۵	توجه و پیگیری اولیا و مربیان بر اجرای هر چه بهتر درس تربیت بدنی	مدیران	۵۹	۱۰۱۵۰	۲۲۱۲۲
		معلمان	۱۰۲	۸۱۹۰	۳۵۱۵۰
۶	توجه و نظارت اولیا و مربیان مدارس بر اجرای مطلوب درس تربیت بدنی	مدیران	۵۸	۱۷۱۵۰	۲۷۱۴۰
		معلمان	۱۰۳	۱۵۱۷۰	۴۲۱۷۰
۷	توجه و نظارت مسئولان تربیت بدنی بر اجرای مطلوب درس تربیت بدنی	مدیران	۵۹	۲۰/۳۰	۲۶۱۳۰
		معلمان	۱۰۲	۱۰۱۵۰	۳۳۱۷

بر اساس ردیف اول جدول ۴، بیشتر پاسخ‌دهندگان (۷۴ درصد مدیران و ۸۳/۵ درصد معلمان) همکاری مدیران مدارس ابتدایی در اجرای درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم را مطلوب می‌دانند. بر اساس ردیف دوم همین جدول، بیش از نیمی از شرکت‌کنندگان در تحقیق (۵۴/۷۱ درصد مدیران و ۶۳/۳۰ درصد معلمان) حد آشنایی مدیران با درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم ابتدایی را مطلوب و تعداد کمی از آنان این شاخص را نامطلوب می‌دانند. بر اساس ردیف سوم جدول ۴، از نظر ۶۸/۵۱ درصد

مدیران و ۷۵ درصد معلمان، توانایی مدیریتی مدیران مدارس ابتدایی در پیشبرد اهداف درس تربیت بدنی مطلوب است، درحالی که بر پایه ردیف چهارم همین جدول، توجه و مشارکت انجمن اولیا و مربیان در تأمین تجهیزات و وسایل ورزشی مورد نیاز در حد نامطلوبی است. علاوه بر این، توجه و پیگیری اولیا و مربیان بر اجرای هر چه بهتر درس تربیت بدنی از نظر بیشتر پاسخ دهندگان (۵۶ درصد مدیران و ۵۵/۶۰ درصد معلمان) نامطلوب است. از طرف دیگر، توجه و نظارت اولیا و مربیان مدارس ابتدایی (ردیف ششم) بر اجرای درس تربیت بدنی از نظر بیشتر پاسخ دهندگان (۴۷ درصد مدیران و ۴۲/۷۰ درصد معلمان) در حد متوسط گزارش شده است. علاوه بر اینها، توجه و نظارت مسئولان تربیت بدنی بر اجرای درس تربیت بدنی از نظر بیشتر معلمان (۵۵/۸۰ درصد) نامطلوب و از نظر بیشتر مدیران (۴۴/۳۰ درصد) در حد متوسط است (جدول ۴).

جدول ۵. مهم ترین عوامل مؤثر در اجرای مطلوب درس تربیت بدنی پایه های اول و دوم مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی

ردیف	عوامل پیشنهادی	درصد پاسخ ها	
		مدیران (۵۹ نفر)	معلمان (۱۰۲ نفر)
۱	استفاده از معلم متخصص و با تجربه مانند سایر پایه ها	۴۲/۳۷ درصد	۶۱/۷۶ درصد
۲	برخوردری از وسایل، تجهیزات و فضای آموزشی مناسب	۴۴/۰۶ درصد	۴۱/۱۷ درصد
۳	اهمیت دادن به درس تربیت بدنی از طرف مدیران و اولیا	۱۵/۲۵ درصد	۱۲/۷۴ درصد
۴	افزایش ساعت درس تربیت بدنی	۴/۲۸ درصد	۱/۹۶ درصد
۵	توجه به درس تربیت بدنی مانند دیگر درس ها	۰	۱۹/۶۰ درصد
۶	برگزاری کلاس های آموزشی و ضمن خدمت برای معلمان	۱۳/۵۵ درصد	۲۴/۵۰ درصد

بر اساس اطلاعات به دست آمده، مهم ترین عوامل مؤثر برای اجرای درس تربیت بدنی پایه های اول و دوم ابتدایی، به ترتیب معلم متخصص و برخورداری از وسایل، تجهیزات و فضای آموزشی مناسب (جدول ۵) و مهم ترین عوامل بازدارنده در اجرای مطلوب درس تربیت بدنی به ترتیب تدریس تربیت بدنی توسط معلم غیر متخصص، کمبود امکانات و فضای آموزش مناسب است (جدول ۶).

جدول ۶. مهم ترین عوامل بازدارنده در اجرای مطلوب درس تربیت بدنی پایه های اول و دوم مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی

ردیف	عوامل بیشمندی	درصد پاسخ ها
		مدیران ۵۸٪ معلمان ۱۰٪ (نفر)
۱	تدریس تربیت بدنی توسط معلم غیر متخصص	۴۹٪۱۵ درصد
۲	کمبود امکانات و فضای آموزشی مناسب	۴۴٪۱۱ درصد
۳	عدم نظارت از سوی مسئولان تربیت بدنی آموزش و پرورش	۱۱٪۸۶ درصد
۴	عدم نظارت اولیا و بی توجهی آنان به این درس	۱۵٪۲۵ درصد
۵	عدم توجه به این درس از سوی مدیران	۳۵٪۲۹ درصد

بحث و نتیجه گیری

بر اساس اطلاعات به دست آمده که حاصل نظرخواهی از مدیران و معلمان تربیت بدنی پایه های اول و دوم مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی است، برنامه درس تربیت بدنی پایه های اول و دوم با کیفیت مطلوب ارائه می شود، و رسانه های آموزشی تهیه شده از نظر معلمان مطلوب، و از دیدگاه مدیران به نسبت مطلوب است، اما بیشتر پاسخ دهندگان معتقدند که نحوه توزیع و قابلیت دسترسی به رسانه آموزشی مطلوب نیست، و با مشکلاتی همراه است (جدول ۱) همسو با نتایج پادشاه، نشان داده شده

که اجرای درس تربیت بدنی در پایه اول ابتدایی مدارس استان اصفهان در سطح مطلوب قرار دارد (۱۴)، اما براساس بعضی گزارش‌ها، برنامه‌ریزی مطلوبی در زمینه اصول و اهداف کلی تربیت بدنی در آموزش و پرورش وجود ندارد (۵) و در زمینه کتاب‌های علمی تربیت بدنی و دست‌رسی به آنها نیز ضعف‌هایی به چشم می‌خورد (۶، ۷، ۱۳، ۱۱، ۸). این واقعیت‌ها ایجاب می‌کند که در زمینه تدوین منابع درسی برای درس تربیت بدنی و سهولت دست‌رسی به آن، اقدامات جدی صورت گیرد.

از دیگر نتایج تحقیق حاضر آن است که معلمان تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم ابتدایی در استان خراسان جنوبی از توانایی جسمانی و تسلط خوب (از دیدگاه معلمان) یا در حد بالاتر از متوسط (از دیدگاه مدیران) برخوردارند (جدول ۲). بررسی به عمل آمده همچنین نشان داد که تجربه و سابقه تدریس معلمان پایه‌های اول و دوم نیز مطلوب (از دیدگاه معلمان) یا در حد متوسط (از دیدگاه مدیران) است (جدول ۲). در مورد وجود تفاوت در دیدگاه معلمان و مدیران این احتمال وجود دارد که چون معلمان تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم خود درگیر تدریس هستند، با عمق کمتری به مسئله نگاه می‌کنند، اما دیدگاه مدیران که از بعد اجرایی و بی‌طرفانه به ارزیابی موضوع پرداخته‌اند، کارسازتر است و به برنامه‌ریزان درسی بهتر کمک می‌کند. در تحقیقات گذشته ضمن گزارش اینکه عدم تخصص کافی یا ناکافی، مدرک تحصیلی معلمان تربیت بدنی، مدارسی و کمبود دانش و آگاهی آنان در زمینه تربیت بدنی و ورزش، از مشکلات عمده در مسیر تحقق کامل اهداف درس تربیت بدنی در مدارس محسوب می‌شود (۷، ۱۰، ۱۷)؛ بر این نکته نیز تأکید شده که بین تعهد شغلی مدیران تربیت بدنی بر اساس سابقه خدمت، نه مدرک تحصیلی و جنسیت، تفاوت معنی‌داری وجود دارد (۱۶). این گزارش‌ها ممکن است به معنی ایجاد تغییرات مطلوب از راه برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان و ارتقای سطح توانایی و دانش آنان باشد. بسا اینکه دیده شده یکی از علل موفقیت در اجرای مطلوب درس تربیت بدنی پایه اول مدارس ابتدایی استان اصفهان، برگزاری کلاس‌های ضمن خدمت، علاقه‌مندی آموزگاران و نظارت مسئولان بوده است (۱۴). بر اساس نتایج گذشته، میانگین توانایی‌های ادراکی - حرکتی دانش‌آموزان دارای معلم ورزش متخصص، به‌طور معناداری بیشتر از سایر دانش‌آموزان بوده است (۱۲) و تمرینات معلمان متخصص در مقایسه با تمرینات معلمان ثابت مدارس ابتدایی سمنان، به تغییرات مطلوب‌تر و بیشتر در استقامت قلبی - عروقی، استقامت عضلات شکم و نیروی عضلانی‌ها منجر شده است (۱۳)؛ که خود دال بر اهمیت استفاده از مربیان ورزش متخصص، با افزایش آگاهی و دانش تخصصی آنان در کمک به تحقق اهداف درس تربیت بدنی در مدارس است.

یکی از عوامل مهم در اجرای هر برنامه، دسترسی به تجهیزات و وسایل آموزشی و کمک آموزشی است. در این زمینه بیشتر پانصد هتدنگان که نحوه از عوامل اجرایی بوده و از نزدیک پیگیر مسائل آموزشی اند، اظهار کرده اند که تجهیزات و وسایل ورزشی برای اجرای درس تربیت بدنی پایه های اول و دوم در مدارس ابتدایی در حد متوسط قرار دارد. برخورداری از حد متوسط یا زیر متوسط فضاها و مکان های ورزشی مدارس ابتدایی را نیز باید به آن افزود (جدول ۱). تحقیقات گذشته مویب آن است که یکی از مهم ترین مسائل و مشکلات در ورزش مدارس، کمبود تجهیزات و وسایل ورزشی، ناکافی بودن فضاها و مکان های ورزشی استناد دارد. عواملی از این دست است (۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳). اطلاعات موجود نشان می دهد که سالن های ورزشی بهترین فراوانی را به عنوان وابسته عنوان مکان اجرای درس تربیت بدنی در کشورهای مختلف دنیا دارند (۱۱). حال آنکه در کشور ما بیشتر مدارس از داشتن صالی ورزشی محروم اند و تربیت بدنی در تعداد زیادی از مدارس در حیات یا تالو خانه مدرسه اجرا می شود (۱۲). مجموع این یافته ها دل بر آن است که یکی از موانع بسیار بزرگی که از گذشته تا کنون اجرای درس تربیت بدنی در مدارس را با مشکل روبه رو ساخته، کمبودها و مشکلات سخت افزاری در آموزشی و پرورش است. بدون رفع این مشکلات و در صورت عدم اختصاص منابع مالی کافی برای برطرف کردن این محدودیت ها، انتظار تحول چشمگیر در ورزش مدارس که بستری زمینه ساز توسعه ورزش کشور است، بیهوده است.

موضوع بسیار مهم که همواره پیش روی برنامه ریزان نظام آموزشی کشور قرار دارد و همواره مورد بحث مسئولان و دست اندرکاران است، ضرورت یا عدم ضرورت افزایش ساعت درس تربیت بدنی در مراکز آموزشی و آموزش عالی است. نتایج تحقیق حاضر مؤید آن است که هم از نظر معلمان و هم از دیدگاه مدیران، افزایش ساعت درس تربیت بدنی برای پایه های اول و دوم ابتدایی، کاری ضروری و مهم به شمار می رود (جدول ۳). این موضوع در بعضی از تحقیقات گذشته نیز مورد ارزشیابی واقع شده (۱۵) و همسو با نتایج تحقیق حاضر؛ مورد تأکید قرار گرفته است (۱۱، ۱۲). زمان درس تربیت بدنی در ایران، ۲ ساعت در هفته یا معادل ۷/۵ درصد از کل برنامه درسی دوره ابتدایی است. در حالی که این زمان در تعدادی از کشورها همانند آلمان، اسپانیا، انگلیس، ایالات متحده آمریکا، برزیل، چین، ژاپن، آفریقای جنوبی و کانادا، به طور متوسط ۲/۳ ساعت در هفته یا معادل ۹ درصد از کل برنامه درسی دوره ابتدایی آنان گزارش شده است (۱۱). این گزارش ناگهانی می کند که در کشورهای موفق در مسابقات ورزشی جهانی و المپیک (مانند چین و آلمان)، زمان درس تربیت بدنی

(۳ ساعت در هفته) بیشتر از سایر کشورهاست. موضوع یادشده در طرح جامع ورزش کشور نیز مورد بررسی قرار گرفته و هم اکنون افزایش ساعت درس تربیت بدنی در مدارس و مراکز آموزش عالی کشور در دست بررسی است که بر اساس آنچه در بالا اشاره شد، تصویب و اجرای آن ضروری است. در مورد نحوه همکاری مدیران با اجرای برنامه درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم، بیشتر پاسخ‌دهندگان نظر مثبت داشتند و نحوه همکاری مدیران را خیلی خوب و مطلوب ارزیابی کردند. از طرف دیگر، حد آشنایی مدیران با درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم نیز مطلوب دانسته شده و اذعان شد که از توانایی مدیریتی خوب و بسیار مطلوبی برای کمک به اجرای این درس برخوردارند (جدول ۴). در تحقیقات گذشته نیز نشان داده شده که مدیران مدارس پس‌رأه غیرانتفاعی مشهد به تخصیص هزینه بیشتر برای برنامه‌های آموزشی تربیت بدنی علاقه نشان داده و بیشتر آنان فعالیت‌های معلمان تربیت بدنی را مورد ارزشیابی قرار می‌دهند (۵). با این حال، یکی از مشکلات درس تربیت بدنی مدارس (۱۳۶۸)، عدم همکاری مدیران در اجرای مطلوب این درس گزارش شده است (۱۷). در تحقیق دیگری مشخص شد که برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های ورزشی برای مدیران مدارس پس‌رأه استان خراسان ضروری است (۶) و توجه ویژه مدیران و دبیران ورزش به ارتقای سطح کیفی تجهیزات ورزشی مهم تلقی می‌شود (۳). نتایج تحقیق حاضر دال بر آن است که مدیران مدارس ابتدایی از طرح جدید استفاده از معلمان پایه‌های اول و دوم برای تدریس درس تربیت بدنی به خوبی حمایت می‌کنند، اما این موضوع می‌باید گسترش پیدا کند و به شکل حمایت عملی و عینی از راه اختصاص منابع مالی کافی و افزایش امکانات مورد نیاز ورزشی مدارس، درآید.

نتایج تحقیق حاضر حاکی از آن است که انجمن اولیا و مربیان مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی، برای اجرای هر چه بهتر درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم، مشارکت مطلوبی ندارند و پیگیری ضعیفی از خود نشان داده‌اند (جدول ۴). در همین راستا، اولیای مدارس ابتدایی در حد متوسطی بر اجرای درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم نظارت داشته‌اند، ولی توجه و نظارت مسئولان تربیت بدنی ادارات آموزش و پرورش بر این موضوع از دیدگاه مدیران در حد متوسط و از نظر معلمان، ضعیف ارزیابی شده است (جدول ۴). در جریان تحقیقات گذشته، نظارت و کنترل مستمر بر آموزش از طرف مسئولان تربیت بدنی و ارزشیابی عملکرد معلمان تربیت بدنی از عوامل مهم در افزایش کارایی مربیان برشمرده شده و در دستیابی به اهداف آموزشی بسیار حیاتی قلمداد شده است (۱۶، ۱۹). در تحقیق دیگری نظارت و کنترل مسئولان تربیت بدنی بر نحوه فعالیت دبیران تربیت بدنی

ضعیف ارزشیابی شده است (۱۷۵). در بعضی از تحقیقات نیز گزارش شده است که اولیای دانش آموزان پیگیری و توجه لازم را به درس تربیت بدنی فرزندانشان ندارند (۱۴). در حالی که در گزارش دیگری آمده است که به نظر بیشتر معلمان تربیت بدنی مدارس غیرانتفاعی مشهد، اولیای دانش آموزان علاقه زیادی به درس تربیت بدنی فرزندانشان نشان می‌دهند (۵). در هر حال، یکی از عوامل بسیار مهم در تحقق اهداف آموزشی، توجه و مشارکت همه جانبه اولیا و مربیان مدارس و پیگیری و حمایت همه جانبه آنان از درس تربیت بدنی است. بدون برخورداری از حمایت انجمن اولیا و مربیان مدارس و جذب کمک‌های مختلف معنوی و مادی آنان، نمی‌توان به توسعه چندانی در ورزش مدارس دست یافت.

نتیجه گیری

یافته‌های تحقیق حاضر حاکی از آن است که درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم در مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی مطلوب است و رساله آموزشی نقش مؤثری در تحقق اهداف این درس دارد. با این حال، به نظر می‌رسد ترویج رسانه‌های آموزشی مطلوب بوده و دسترسی به آن برای همه معلمان تربیت بدنی مقدور نیست. معلمان پایه‌های اول و دوم توانایی جسمانی و تجربه به نسبت خوبی برای تدریس درس تربیت بدنی پایه‌های اول و دوم دارند و با برنامه‌ریزی‌های تکمیلی می‌توان بهره‌ای از کمبودها را برطرف کرد. مدیران مدارس با همکاری توانایی خوبی در اجرای هر چه بهتر درس تربیت بدنی دارند اما تجهیزات، وسایل و فضای ورزشی کافی و استاندارد در مدارس وجود ندارد. در مجموع، به نظر می‌رسد طرح استفاده از آموزگاران پایه‌های اول و دوم ابتدایی برای تدریس درس تربیت بدنی، در وضعیت کنونی که با کمبود معلم ورزش روبه‌رو هستیم، طرحی موفق است و می‌توانسته تا حد زیادی مشکل کمبود مربیان ورزش مدارس ابتدایی را برطرف کند. اما برای افزایش ضریب موفقیت این طرح باید به رفع محدودیت موجود اقدام کرد، و برطرف کردن ضعف‌های برنامه را مورد توجه جدی قرار داد.

منابع

- ۱- اسماعیلی، محمد رضا؛ امیرتاش، علی محمد؛ مشرف جواد؛ بنول. مطالعه تطبیقی برنامه درس تربیت بدنی دوره ابتدایی ایران و کشورهای منتخب جهان، نشریه حرکت، شماره ۲۸، ۱۳۸۵، ص ۶۹.
- ۲- افتخاری، سید جبریل؛ قیومی، محمد. بررسی راهکارهای استفاده بهینه از امکانات، تأسیسات و تجهیزات ورزشی مدارس آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران، چکیده مقاله‌های پنجمین همایش بین‌المللی تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۴-۲ اسفند ۸۴، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۴، ص ۲۲۷.
- ۳- بخشنده، امیر و همکاران. بررسی سرفه‌هاکن و تجهیزات ورزشی مدارس راهنمایی و دبیرستان پسرانه و دخترانه و مقایسه آن با استانداردهای موجود، چکیده مقالات هفتمین همایش ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تبریز، اسفند ۸۵، ۱۳۸۵، ص ۴۴۶.
- ۴- بلالی، شیرزاد. بررسی امکانات ورزشی و منابع انسانی مدارس متوسطه پسران شهرستان تالش و شناخت مشکلات و تنگناهای آن. مجموعه خلاصه پایان‌نامه‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۷۹، ص ۵۵۶.
- ۵- پیروی فاروجی، عباسعلی. بررسی وضعیت درس تربیت بدنی در مدارس پسرانه غیرانتفاعی شهر مشهد، ۱۳۷۶، مجموعه خلاصه پایان‌نامه‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۷۶، ص ۵۲۵.
- ۶- حیدری، محمود. توصیف وضعیت آموزشی دبیرستان‌های تربیت بدنی کشور از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش‌آموزان، مجموعه خلاصه پایان‌نامه‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۷۹، ص ۵۵۵.
- ۷- ذقیقه رضایی سعید. بررسی وضعیت تربیت بدنی در مدارس پسرانه استان خراسان، مجموعه خلاصه پایان‌نامه‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۷۹، ص ۴۹۲.
- ۸- دهقان، محمد رضا. تربیت بدنی مدارس راهنمایی از دیدگاه مدیران مدارس، معلمان تربیت بدنی و دانش‌آموزان، مجموعه خلاصه پایان‌نامه‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۷۹، ص ۵۵۴.
- ۹- رمضانی نژاد، رحیم و همکاران. بررسی مشکلات مدیریت کلاس‌های تربیت بدنی از دیدگاه معلمان، نشریه المپیک، سال یازدهم، شماره پیاپی ۲۴، ۱۳۸۲، ص ۴۱.

- ۱۰- سجادی، سید نصرالله. بررسی نحوه اجرای درس تربیت بدنی در مدارس ابتدایی آموزش و پرورش مناطق ۲۰ گانه تهران، ۱۳۶۸، مجموعه خلاصه پایان نامه های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۶۸، ص ۴۸۲.
- ۱۱- سناظربان، محمدعلی. مقایسه اثرات تدریس معتمین ثابت و معلمین تخصصی (متخصص) تربیت بدنی بر آمادگی عمومی بدنی دانش آموزان پسر مدارس ابتدایی سمنان، مجموعه خلاصه پایان نامه های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۷۳، ص ۴۸۹.
- ۱۲- سید عمری، میرحسین. بررسی تاثیر وجود معلم ورزش متخصص در کلاس سوم ابتدایی بر توسعه توانایی های ادراکی - حرکتی در مدارس پسرانه در سال تحصیلی ۷۲ - ۷۱، مجموعه خلاصه پایان نامه های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ص ۴۹۴.
- ۱۳- طباطبائی، سید جعفر. بررسی نحوه اجرای درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه نظام جدید مناطق ۱۹ گانه تهران، ۱۳۷۷، مجموعه خلاصه پایان نامه های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ص ۵۲۴.
- ۱۴- کربوب مومنی، الهه یار. بررسی وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در پایه اول ابتدایی مدارس استان اصفهان، چکیده مقاله های پنجمین همایش بین المللی تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۴-۳ اسفند ۸۴ دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۴، ص ۴۴۴.
- ۱۵- علی محمدی، حسین و همکاران. مقایسه نگرش مدیران، معلمان و والدین دانش آموزان نسبت به برنامه درس تربیت بدنی و ورزش در مدارس ابتدایی؛ چکیده مقالات هفتمین همایش ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی - دانشگاه تبریز، اسفند ۸۵، ۱۳۸۵، ص ۴۸۲.
- ۱۶- کیوان، عروضا؛ سیدعمری، میرحسین. بررسی رابطه تعهد شغلی مدیران تربیت بدنی و جو سازمانی مدارس شهر سقز؛ چکیده مقالات هفتمین همایش ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تبریز، اسفند ۸۵، ۱۳۸۵، ص ۴۷۸.
- ۱۷- گلگانی مقدم، مهدی. بررسی و مقایسه عوامل آموزشی درس تربیت بدنی از نظر مدیران و معلمان ورزش مدارس متوسطه پسرانه دولتی و غیر انتفاعی در شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵.
- ۱۸- مرزوقی، رحمت الله. چگونگی برقراری ارتباط مدیریت و برقراری ارتباط در کلاس درس - ماهنامه تربیت، سال دوازدهم، شماره دهم، ۱۳۷۶.

۱۹- مهدی‌زاده تهرانی، رضا. توصیف نظرات معلمان تربیت بدنی و ورزش مدارس شهرستان اصفهان در رابطه با برخی از عوامل مؤثر در افزایش کارایی آنها، مجموعه خلاصه پایان‌نامه‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تا پایان سال ۱۳۷۹، ۱۳۷۶، ص ۱۸۵.

- ۲۰- Baily Gahan and Kaxeiskis Richard. 2000. Management classroom discipline preservice teachers perceptions of their abilities and those of inservice teachers. Louisiana Teach University & University of Southern Mississipi.
- ۲۱- Cagle Susan. 1997. Learning to Teach P.E in the secondary school, Routledge.
- ۲۲- Freeman, William H. 1988. Physical education and sport in a changing society. 2nd edition, India
- ۲۳- Hardman, K. and Marshall, J. 2000. World - wide survey of the state and status of school physical education, summary of findings, European Physical Education Review, 6(3), pp 203-229.
- ۲۴- Philip W. Scruggs. 2007. Quantifying Activity Time via Pedometry in Fifth- and Sixth-Grade Physical Education. JPAH, 4(2), April, Copyright © 2007.
- ۲۵- Stefanie Verstraete; Greet Cardon; Dirk De Clercq; Ilse De Bourdeaudhuij. 2007. Effectiveness of a Two-Year Health-Related Physical Education Intervention in Elementary Schools. JTPE, 26(1), January, Copyright © 2007.
- ۲۶- Stuart J. Fairclough. 2003. Girls' Physical Activity During High School Physical Education: Influences of Body Composition and Cardiorespiratory Fitness. JTPE, 22(4), July, Copyright © 2003.
- ۲۷- Sullivan M.O., Siedentop D., Tannehill D. 1994. Breaking out: codependency of High school Physical Education, teaching in physical education. 13: 421-428.

۳۸- Wuest, Deborah A. and Bucher, Charles A. 2003. Foundations of physical education, exercise science and sport. 14th edition, McGraw-Hill Companies, New York.

پروپشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی